

נל קורא

דת בישראל

דת
ובאוקרטיה

דת והזכה

חופש אדת

דת
וכשרות

דת ואוסר

דת ולאום

זבר המערכת

במדינת ישראל הדת היהודית זוכה למעמד בכורה והגדרת המדינה היא בראש ובראשונה כמדינה יהודית. עובד מ'מי' קום המדינה נשמר מקומה של הדת והיא מהווה בסיס חוקי ומוסרי בתחומים מדיניים רבים.

אך מה לעשות שחלומם של אנשי הדת זכונן במדינת ישראל מדינת היזכה או זכף הפחות מדינה בה אדת מעמד מרכזי, הולך ומתנגש עם אורח החיים של רבים בתוכה שאינם שומרים מצוות או שדתם היא אחרת. עז כן, עם התחזקותה של היזברציות הולזכים ומתחזקים הקולות הקוראים אהפרדת הדת מהמדינה.

אהתנגשות הזאת פנים רבות והאדם החיצוני ייתקף בה לא פעם בחייו – בשירותו הזכבאי, ביום חתונתו, בחגים ובשבתות. ביום פטירתו של אחד מקרוביו ואף באוכל שיוגש אצלחתו.

מן הזד השני, היהדות נתפסת גם כלאום והחשש הכבד של אזרחים רבים הוא שהפרדת הדת מהמדינה יכולה אהביא גם אהפרדתו של הלאום היהודי ממנה.

סוגיה זו של מקומה של הדת בישראל, עולה אדיון לא פעם והיא תעמוד במרכזו של גיזיון זה. אנחנו מזמינים אתכם לעסוק יחד איתנו בסוגיות רבות הסובבות סביב הדת בישראל, אשאול שאאות ואף אולזי אהצזיח למצוא אהן תשובות

קריאה אהנה!

מיהו יהודי, ואי רוצים שתחשבו שאי/ירוס תואה

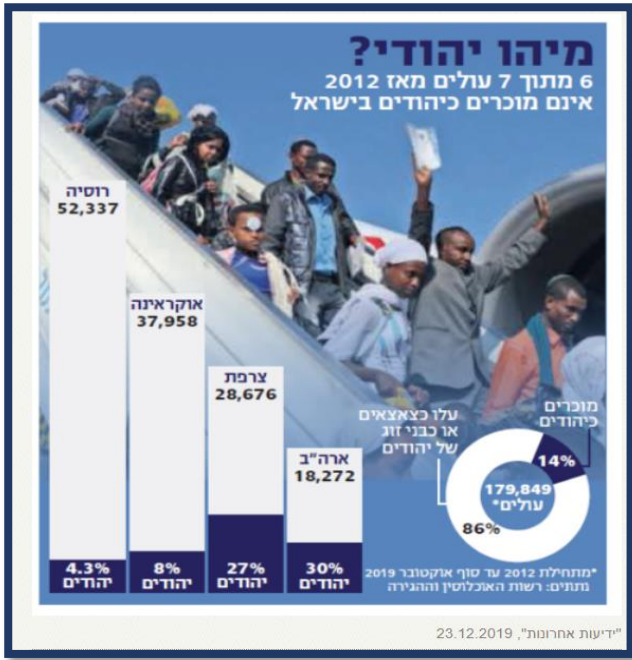
מדינת ישראל הינה יהודית ודמוקרטית. כדי להבטיח את הצביון היהודי שלה ישנם חוקים שנועדו להבטיח את הקשר של היהדות למדינה. חלקם בוערים יותר ואקטואליים כמו חוק הלאום וחלקם אבני יסוד בבניית החברה כמו חוק השבות. חוק השבות, כפי שאנו מכירים משיעורי האזרחות, מקנה ליהודי וצאצאיהן לרבות בני הזוג שלהם גם אם אינם יהודים.

ב22 בדצמבר 2019 התפרסמה בידיעות אחרונות ידיעה על כך שמשנת 2012 עלו לישראל 179,849 עולים בחסות חוק השבות ו86% מהם אינם יהודים על פי נתונים של משרד הפנים. ידיעה זו שמה סימן שאלה על הרלוונטיות של חוק השבות בימנו. בראשית המדינה הוא סייע בעיצוב החברה בישראל ובניית הבית היהודי- דיון רלוונטי חברתי חשוב שיעצב את החברה הישראלית- יהודית. אך באופן לא ברור במערכת של ידיעות אחרונות על אף שלא הוזכרו בידיעה עצמה מקשטים את הידיעה עולים יוצאי מאתיופיה הירדים מהמטוס.

כבר שנים מתנהל דיון על העלאת יהודי אתיופיה, עוד קביעתו של הרב עובדיה יוסף זצ"ל בשנות השבעים כי הפרקטיקה הדתית של ביתא ישראל הינה יהודית וכי חל העליהם חוק השבות היה דיון ער על האם להביא את היהודים האתיופיים לישראל. באותם שנים התפרסם דו"ח ליטבק לו קראו 'הפלאשים', דו"ח שנגזו ימים אחדים אחר הגשתו. אך גם הוא היווה למחשבות שמאחורי הקלעים על היהודים השחורים. חלפו למעלה מארבעים שנה מאז אך דבר לא השתנה. אז נחשדו היהודים מאתיופיה בהתחזות ליהודים בשל הרצון להטיב את חייהם ולהגר באופן חוקי למדינה מערבית והיום הם החשודים המידיים כשמדברים על עולים שאינם יהודים.

בשורה התחתונה, מדינת ישראל מרשה לעצמה להעלות מעל 154 אלף עולים בהירי עור, משכילים מערביים ועוד מילים שגורמות להם להרגיש שהם משבחים את המדינה אך חוששת 7,000 שחורים יחרבו את המדינה היהודית.

לא משנה בעצם, כמה תכניות לשילוב יוצאי אתיופיה יהיו, בסוף בחדר סגור סטרילי ככל הנראה מאתיופיים עולה שהכסף לא קונה שילוב הוא גם לא משנה את מחשבות הציבור ומי שמעצב אותן. אבל היהדות של יהודי אתיופיה חזקה יותר מכל סטראוטיפ או אישור חברתי של מן דהוא.

נכנס לניכוס/אורית אייזנברג

אייזנברג (עם י אחת) הוא שם משפחתי מאז נישואי לפני יותר משני עשורים. זכיתי להצטרף למשפחה שורשית בארץ. דוד והנצ'ה שהגיעה בעקבותיו הם חלוצי המשפחה שעלו ארצה ממזרץ שבפולין ליישב את הגליל. הם היו אנשים מאמינים, ולימים אחד מצאצאיה אף היה רבה של צפת. נושא השמירה על הדת היה נפוץ מאוד בקרב יהודים בגולה במיוחד במאות ה-18 וה-19.

משפחת אייזנברג היו ממשפחות המייסדים של המושבה יסוד המעלה. הם הקפידו על הקמת בית תפילה ביישוב, שמירת כשרות ודיני שנת שמיטה אך היו עסוקים בעיקר במלחמת קיום וימיזמית – הכשרת קרקעות לחקלאות מחד ושמירה על ביטחונם מאידך (מאורעות תר"פ). במהלך השנים המשפחה הענפה לא הגדירה עצמה כדתית אך תמיד ראו כנכס את לימוד סיפורי התורה כנרטיב מעצב לזהות היהודית ישראלית - כזו שיוזעת מאיפה באה, מוקירה ומעריכה את ערכי הדת כנכס יחד עם זאת מתאימה את עצמה למציאות הלא פשוטה של חיים בארץ ישראל.

בחרתי להציג את הסיפור האישי כאב טיפוס לתהליך אחד שעבר על הדתיות בארץ ישראל, בסופו שונתה ההגדרה של חלק מהעולים מדתיים לחילוניים. לעומת זאת תהליך מקביל שניצניו החלו בשלהי המאה ה-19 וממשיך לצבור תאוצה עד היום הוא תהליך ההדחה שרבים בציבור נסחפים אחריו.

במערכת הבחירות של 1981 לפני הקמתה של מפלגת ש"ס כוחן הפוליטי של המפלגות הדתיות התבטא במספר מנדטים בודד והשפעתן הייתה מדודה בהתאם להרכב הקואליציוני. משנת 1984 עם התמודדותה לראשונה של ש"ס, ביטוי כוחה הפוליטי של הדת התגבר והתבסס עד שהפך לגורם משפיע ברוב הממשלות שהוקמו מאז. ההשפעה ניכרת על אורח החיים של כל אזרח במדינה ומתבטאת בניחוח תקציבים, פעילות תחבורה ציבורית ובתי עסק בחגים ושבתות ועוד.

בנוסף לכוח הפוליטי, גוברת תופעת ה"התחזקות" בציבור, יותר אנשים מתקרבים לדת באופן מוחצן (שמירת שבת, כשרות), הם הופכים לכלי ביד היצר של מנהיגים דתיים רוחניים שניכסו לעצמם את הדת ורואים בכך אמצעי להשפעה וכוח. מנהיגים כמו הפרשת חלה, נסיעה לקברי צדיקים הפכו לפופולריים יותר אצל ציבור רחב יותר.

התחזקות והשתרשות האמונה הוא עוד גורם לקיטוב בחברה הישראלית המגוננת, ערכים בסיסיים ביהדות כמו – "ואהבת לרעך כמוך", סובלנות, הדאגה לגר אינם נראים רלוונטיים יותר והם התחלפו בראייה צרה ואינטרסנטית של קבוצה השוללת קיום של יהדות אחרת.

לו ידעו אותם חלוצים שלחמו על הקמת ארץ ישראל ועבורם הדת הייתה נכס רוחני, כי כיום הדת הפכה לנכס פוליטי משולל הידברות וקיום פלורליסטי היו מתהפכים בקברם...

דת ומדינה/ירצן הרצלי

רבים מחברי הטובים הם דתיים או דתלש"ים. אני תוהה כמה מיזם זה פוגע בהם, באמונה שלהם ובחברות שלנו. יתרה מכך, אני שואלת את עצמי - האם קיים צורך כי יחסי איתם ובכלל של הדתיים והחילוניים יפגעו עקב מיזם זה? ומתי נוכל לחיות יחד ולהתחשב זה בזה ולקבל אחד את השני?

לאחרונה יצא לדרכו מיזם נעים בסופ"ש. מיזם זה אינו הבלחה של שעת בין ערביים פוליטית ולא גחמה של ראשי עיר בודדים או של כמה רשימות חילוניות. הוא תוצר של מאבק ממושך, עיקש ומבוזר על נושא שהוא בלב המיינסטרים שבמאבק בהדחה. בשנים האחרונות היו שותפים למאבק הזה רשימות חילוניות ואקטיביסטים, ארגונים חילוניים וסביבתיים, חברי מועצות ופעילים חברתיים. כל אחד הדגיש אספקט אחר של הצורך בתחבורה ציבורית בשבת, אך כולם היו נחרצים לגבי החיוניות והדחיפות.

הייחודיות של המאבק להפעלת תחבורה ציבורית בשבת הוא בכך שמדובר בסוגיית רוחב שנוגעת במגוון רחב של עולמות – תחבורה ציבורית בשבת נכונה סביבתית, כי רק יכולת תנועה שבעה ימים בשבוע תוכל להפחית את מספר כלי הרכב הפרטיים בכבישים ועל הדרך גם את הזיהום. יש לה השפעות מרחיקות לכת גם בהיבט החברתי, בכך שהיא מאפשרת לאלה שאין להם כלי רכב לנוע ביום החופשי שלהם, ולמשפחות להקטין את הוצאה החודשית על מכונית.

היא גם כל כך צודקת בהיבט של חופש מדת, כי מהווה דוגמה מובהקת למתן חופש לחילונים מבלי לפגוע בדתיים. נתיבי המיניבוסים תוכננו כך שהם אינם עוברים בשכונות דתיות.

החשיבות של הניצחון הזה הוא בחלוציות שלו. היציאה לפועל של המיזם שוברת את הקונספציה שבישראל 2019 הסטטוס קוו העתיק עשוי מברזל. הוכח שכאשר יש הסכמה חברתית רחבה אפשר לעשות היסטוריה גם עם ראש עיר אחד מוביל ומחויב שסוּחף אחריו כמה ראשי ערים אחרים מהשכונה.

מיזם נעים בסופ"ש הוא בהחלט סיבה למסיבה, אבל צריך לזכור שמדובר בפחרון חלקי שלפחות כרגע לא ניתן לשכפל, בשל קושי חוקי לגבות כסף עבור הנסיעה. בשלב הראשון הוא חייב להתרחב מיידית לכל המטרופולין, אך בהמשך - חשוב להמשיך ולהילחם על המובן מאליו: תחבורה ציבורית מלאה ומסובסדת בכל הארץ שכוללת חיבורים בין המטרופולינים ובין אמצעי התחבורה השונים. תחבורה ציבורית כזאת צריכה לחצות את ישראל לאורך ולרוחב, באוטובוסים, רכבות ובמיניבוסים.

מדינת ישראל - חילונית ודמוקרטית או יהודית ודמוקרטית? / צור ציליביו

אופייה של ישראל הוגדר כבר בראשית דרכה שחור על גבי לבן במגילת העצמאות. אמנם לא הוזכרה שם המילה 'דמוקרטיה', אולם ישנן התחייבויות אחרות המופיעות במגילת העצמאות בדמות חופש הדת, שוויון זכויות, נציגות פוליטית גם לאזרחים הלא יהודים במוסדות השלטון וכו'. בניגוד למה שחושבים רבים, אין למגילת העצמאות כל תוקף חוקי והיא בסך הכל מסמך המכריז על הקמת מדינת ישראל. גם חוקה למדינת ישראל עדיין אין אחרי 71 שנים, אך חוקי היסוד השונים העוסקים בסדרי השלטון ובזכויות האדם עושים סדר בבלגן, ובכלל, אנחנו לא המדינה היחידה שאין לה חוקה. גם לאנגליה אין והיא מתנהלת בצורה סבירה בהחלט.

עם ישראל ומדינתו הצעירה הם בבחינת נס. אין עוד אף דוגמה בעולם כולו לעם אשר היה מפוזר בכל ארבע קצוות תבל והצליח לשרוד את מה שעם ישראל נאלץ לעבור במשך כ- 3,500 שנים. מיציאת מצרים, דרך חורבן בית ראשון ושני, גזרות המן, מלחמתם של היהודים מול היוונים ואחר כך מול הרומאים, גירוש ספרד ופורטוגל, האנטישמיות באירופה של סוף המאה ה-19, שואת יהדות אירופה, מלחמת השחרור והקמת מדינת ישראל העצמאית והריבונות ועד ימינו אנו.

אך גם בזאת לא תמו התלאות והקשיים: מראשית הקמתה של המדינה הצעירה היא נאלצה להתמודד עם אין ספור מלחמות ומבצעים, העלאת עולים, מצב כלכלי לאומי פורטי קשה מאוד, דרמות פוליטיות, אפליה של הממסד ובקיצור- בנייה של מדינה תוך כדי מלחמה בלתי פוסקת בכל התחומים בפנים הבית ומחוצה לו.

אולם בניגוד לכל הגיון, הצליחה ישראל להתברג נכון ל- 7/2018 למועדון מאוד מכובד של צמרת המדינות המובילות בעולם (נקום 8) בדרוג העוצמתי שלה. זהו דירוג שהתקבל מסקר שערך **The Wharton School** באוניברסיטת פנסילבניה, בית ספר שנחשב לאחד הטובים בעולם למנהל עסקים. בסקר הוא דגם 21,000 פרשנים, דיפלומטים, כלכלנים, אנשי עסקים וכו'. המקום ה-8 הוא שכלול של העוצמה הצבאית, הכלכלית והפוליטית (בריתוח בין מדינות) של מדינת ישראל.

אי אפשר להתעלם מהעובדה שהדבר היחיד שבזכותו נשאר עם ישראל כקבוצה אתנית אחת במשך 2,000 שנות גלות היה הדת היהודית על שלל חוקיה הנוקשים. הדבר הזה עלה בדמם של רבים מבני העם לאורך השנים, אך שוב- אין אף דוגמה אחרת בעולם לקבוצה אתנית כזו או אחרת שעל אף הפיזור הגאוגרפי האדיר שבו הייתה נתונה לכולם הייתה שפה משותפת אחת (העברית- שפת הקודש), ספר קדוש אחד שלא שונה במילה למרות כל השנים והמאורעות שעברו, שבכל שנה אנשי קבוצה זו הביעו בכל מאווייהם, כיסופיהם ותפילותיהם את געגועיהם לחזור לחבל ארץ גאוגרפי רחוק ועולם שבראשו עיר נצחית (לשנה הבאה בירושלים הבנויה- תפילה שנאמרת בסוף יום הכיפורים ובסוף ליל הסדר, 'על נהרות בבל שם ישבו גם בכינו בזכרנו את ציון'- קינה של בני ממלכת יהודה שגלו לבבל לאחר חורבן בית המקדש הראשון וממלכת יהודה, 'אם אשכחך ירושלים, תשכח ימיני, תדבק לשוני לחכי, אם לא אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי'- נאמר טרם שבירת הכוס מתחת לחופה בעת החתונה ודוגמאות נוספות למכביר).

מכיוון שכך, זה די אירוני ומצער שחלק נכבד מתושביה היהודים של מדינת ישראל כיום רוצה בעצם להיות חילונית ולהתרחק מהדת ולנסות להיות בדיוק כמו כל מדינה מערבית אחרת. האירוניה היא שהדת היהודית, הדבר היחיד ששמר על עם ישראל כמקשה אחת לאורך כל השנים, הולכת ונדחקת אט אט לשוליים ונדמה שהופכת להיות שייכת לאנשים שנתפסים כלא רציניים, שמאמינים בדברים לא מדעיים ולא מוכחים, דבר שבו מאמינים אנשים לכאורה הזויים ולא רצינאליים. המובן מאליו נעם ישראל, תורת ישראל וארץ ישראל הפך להיות מוקצה ומשוך לעיתים קרובות מידי לגופים שנחשבים בצדק בעיני רוב הציבור כאוהבי כסף וכוח כגון הרבנות, מוסד הכשרות, חברה קדישה, המפלגות החרדיות וחברי הכנסת שלהן וכו'.

אכן הדבר מסובך- האם אפשר להכריח מישהו להיות דתי ומאמין? בוודאי שלא. אבל עם ישראל והדת היהודית הם דבר מיוחד במינו שאין שני לו, ואכן נושאים בחובם חובות גדולים לצד הזכויות. אך זה דבר שאכן קשה להסביר אותו למי שרוצה להיות כמו שאר עמי העולם ולזרוק לאחור את כל המורשת והתרבות של עם ישראל. האם אפשר לחיות ביחד אחד לצד השני מבלי לדרוך על האצבעות של כולם? כדאי לנסות, כי אחרי כל המריבות כדאי לחילונים שרוצים להיראות כמו שאר עמי ומדינות העולם לזכור- אצל אויביו של עם ישראל אין הפרדה בין דתיים לחילונים, ימנים ושמאלנים- כולם יהודים. גם אם יראו, יתלבשו ויתנהגו כמו בני עמים ממדינות מערביות אחרות.

דת ומדינה/היבאל מזאריה

למשך מאות שנים בעת צמיחת ותחיית הדת במדינות המערב, חשבו השליטים שצריך לנהל את המדינה כולל החוקים וצורת החיים בהסתמכות על הדת כמקור בסיסי ורשמי לכל עניין. הנושא היה בלתי אפשרי ובעצם ההיסטוריה של המערב נבנתה על העניין הזה של מלחמות אזרחים, מלחמות דת, עד שהוביל העניין הזה למלחמות וזמים למשך מאות שנים.

העם התחיל להבין שהוא מנוצל, לכן התקומם כנגד השלטון, נכון שזה לא קרה בין יום ולילה אלא לקח להם מאות שנים. אבל מה שצריך להבין שכמו שהשליטים חשבו ותכננו לדבר בשם הדת על מנת לנצל את כל מה שיש בידי העם מרכוש וכסף, גם העם אינו עוצם עיניים אלא רואה ומסתכל ויש לו ראש על הכתפיים וחושב.

ניסו הרבה פעמים לעשות שטיפת מוח לעם על מנת שימשיכו את סדר חייהם על פי הדת, אסרו עליהם ללמוד נושאים כמו רפואה משפטית אומנות וכו', כי כל אלה מעוררות מחשבת אצלם ומובילות לניגוד לממשל הקיים.

לכן צריך להבין וללמוד שאי אפשר לנהל מדינה בשלמה בהסתמכות על הדת, מסיבה קודם כל שלא לכל האזרחים במדינה יש את אותה דת, ואפילו אם הייתה לאותה מדינה את אותה דת כמו במדינות המערב בעבר עם מיעוט נוכרי של בני העם היהודי לא הצליחו להחזיק מעמד בסוג כזה של שלטון.

עם ההתקדמות בתקופות ההיסטוריות, סוגי המשטרים השתנו והתגונו ובמקרה הזה, מדינת ישראל אשר מוגדרת בחוק כמדינה יהודית ודמוקרטית, שיש לכל אזרח ואזרח זכויותיו כאדם וכאזרח, וזכויות של מיעוט שאר מוענקות או ליתר דיוק ניתן לממש אותן בלי שום הפרדה או הבדל בין גזע לדת. יש לכל אזרח את חופש הדת והחופש מהדת לכן, אי אפשר לכפות על אדם שהוא לא מאמין באותה דת שמאמינים בה הרוב או לא מאמין בכלל בשום דת להתנהל ולייצר לו סדר יום על פי ההלכה!!

כמו למשל עניין הכשרות שהתייחסו אליו החברי בחיבורם, אדם שרוצה לערוב הכל בכל בשרי וחלבי ביחד, ומבחינתו שכך צריך להיות, וכשאנחנו מאסרים עליו לאכול לפי סדר מסוים ושצריך לחקות לזמן המוגדר על פי הספר, אנחנו פגענו כעת בחירותו בחופש שלו לכן זה לא הוגן מבחינה אנושית קודם לפני שאנחנו מברים על דת, אין לאף אחד את הסמכות למנוע משהו ממישהו רק בגלל שניתנת ביזו את הסמכות!!

גם הנסיעה בשבת!! ההתגייסות!! ובכלל מדינת ישראל!!

לכן אני חושבת בסופו של נושא, שאי אפשר דת ומדינה, כיוון שדת מוגדרת לפי מה שאני חושבת כקשר בן היחיד לאלוהים, בזמן שהמדינה היא עניינו של כל אדם שנמצא באותה מדינה.

בחן את עצמך:

איזו אמונה מתאימה לך?

דיקטורת הכשרות בישראל/אתן כשר

מאז שנת 2011 והמהפכה החברתית עלה השיח על מונופולים בחברה הישראלית והפך להיות חלק מהגורמה. המודעות החברתית לכך שיש צורך בתחרות בתחומי החיים השונים על מנת לייצר שוק הוגן כלפינו האזרחים התחזקה בציבור הרחב. אומנם ישנו מונופול ענקי שנראה כי הביקורת כלפיו היא בגדר שחיטת פרה קדושה... והפרה הקדושה היא לא אחרת מהרבנות הראשית לישראל.

כ 70% אחוז מהאוכלוסייה היהודית בארץ שומרת כשרות, הכשרות קיימת במוצרי מזון, מוצרי ניקיון, כלים חד פעמיים ועוד... האחריות לכשרות היא הרבנות הראשית אשר תקציבה עומד על למעלה מחצי מיליארד שקלים בנוסף לכשרות הרבנות הראשית ישנה כשרות נוספת והיא כשרות בד"ץ. כיום בארץ ישנם מעל 30 בד"צים שונים. הבד"צים הם גופים פרטיים אשר נותנים הכשרה למוצרים. כיום כמעט על כל מוצר שתבדקו יש כשרות של הרבנות ובנוסף אליה כשרות בד"ץ.

אתם בטח חושבים לעצמכם שהבד"צים השונים יוצרים שוק חופשי ונלחמים במונופול הכשרות בישראל אז זהו שלא... כיום בישראל על מנת לקבל תעודת כשרות אתה מחויב לקבל זאת מהרבנות הראשית ולשלם סכומים עצומים אשר גורמים לעסקים רבים אפילו כאלה שמנהלים ע"י אנשים דתיים לוותר על התעודה. בנוסף לכך הציבור כל כך איבד את האמון שלו בגוף זה מבחינת הכשרות עקב סיפורים על שחיתות והכשרת מקומות שאינם כשרים עד שנוצר מצב שבו יש צורך בכשרות נוספת על הכשרות הקיימת וכך בעצם קמו הבד"צים.

וכמה זה בעצם עולה לנו? תוסיפו לחצי מיליארד שקל עוד מאות מיליוני שקלים של שירותי ההכשרה השונים של הרבנות הראשית ובנוסף לזה תוסיפו את התשלום לכשרות הפרטית שנעמד גם הוא במאות מיליוני שקלים. מי משלם את המחיר? תהיו בטוחים שהחברות הגדולות כמו שטראוס, זוגלובק וסנו לוקחות בחשבון את מחירי המזון לאחר כשרות כך שאתם תשלמו אותן.

אז איך נלחמים במונופול הכשרות? התשובה פשוטה מאוד, כיום קמו ארגונים רבים שנותנים לא כשרות אלא הבטחה שהמקום מגיש מזון על פי ההלכה למשל ארגון "השגחה פרטית" שהוקם ע"י הרב ארנון ליבוביץ' כמות מחאה על ההפקרות והשחיתות. הבחירה שלכם האם לקנות במקום עם כשרות או במקום בעל הבטחה הלכתית בלבד יכול לשנות את העתיד ולשפרו למעננו למען הדורות הבאים.

ערן וולקובסקי

דת ומדינה /ירצן סאלאה

"הפרדה בין דת ומדינה סותרת בישראל את החזון הציפוני של העם היהודי ושליחיו (אם כי לא כולם): להקים מדינה יהודית כדי לפתור את "בעיית היהודים". תפישה זו מדגישה את הזכות למדינה יהודית כזכות הנגזרת מהיסטוריה יהודית של רדיפות ושיעבוד בחברות ובמדינות בהם חיו היהודים כמיעוטים פגיעים, וכן מן המטרות שהנחו את מקימי ומייסדי המדינה" (מתוך המכון הישראלי לדמוקרטיה, סיבות נגד הפרדת דת ומדינה)

אימי יהודייה ואבי דרוזי. הקונפליקט המתמיד הזה והשאלה האם צריכה להיות הפרדה בין דת ומדינה היא שאלה קיומית, בווערת וכואבת עבורי. מצד אחד, לימדו אותי עוד מהגן כי אנו חיים במדינת היהודים, וכי אין לנו מקום אחר להיות בו. זו בעיה קיומית. לא יהיו יהודים אם לא תהיה מדינת יהודים. מצד אחר, אני רואה את האפליה היומיומית שאבי חווה רק בגלל היותו דרוזי, לא יהודי. אבי שירת בצה"ל עשה מילואים ועדיין אין הוא חלק שווה במדינת היהודים. כי הוא אינו יהודי. אז אני שואלת- למה? למה הוא אינו שווה בין שוים? הרי הוא מקיים את חובותיו כאזרח במדינת היהודים, ולפי הכרזת העצמאות אמור להיות שווין לכל בני הדתות בישראל.

אני חושבת שהנקודה הכואבת ביותר היא חוק הלאום. חוק השואף ליצור חוקה ולבסס את מעמדם של היהודים במדינת היהודים ועצם כך מנציח את האפליה בארץ. בעוד חוק כבוד האדם וחירותו מנוסח כך שהוא מכבד את המתח שבין היהדות לדמוקרטיה, ניסוחו של חוק הלאום מתעלם במפגיע מכל היבט דמוקרטי של מדינת ישראל ומהמיעוט הערבי הגדול החי בתוכה- מעמדה של השפה הערבית יורד משפת המדינה ל"שפה במעמד מיוחד", החוק מאפשר הקמת ישובים נפרדים על בסיס דת או לאום (נמהו הלאום בישראל?). חוק הלאום הוא חוק פוגעני, ימני קיצוני, המנציח את הקונפליקט הקשה, בין יהודים ללא יהודים, בו אנו חיים במדינת ישראל.

"על אף שחוק הלאום הוא בעיקר הצהרתי, אין בנוסח החוק שום אזכור לערך השוויון ואף מילה על חשיבות השמירה על הדמוקרטיה בישראל. למעשה, החוק מתעלם לחלוטין מהכרזת מגילת העצמאות שקבעה מתן שוויון זכויות לכל אזרחי המדינה; אפילו צמד המילים "הודית ודמוקרטית" לא מוזכרת. חוק הלאום חייב להיות כזה שנתגאה בו, ולכן הוא חייב לכלול שוויון לכולם. חובה לחשב מסלול מחדש ולנסח חוק יסוד לאום שכולנו נרגיש חלק ממנו. כזה שיכבד את כל חושבי המדינה, כולל המיעוטים" (מתוך מכון הישראלי לדמוקרטיה)

אני מסכימה מאוד עם פסקה זו של המכון הישראלי לדמוקרטיה. אני חושבת שיש לחוקק חוקה בישראל אך היא חייבת להיות כזו שנתגאה בה, שנכבד את כל אזרחי הארץ, את כל הדתות בה, וננסה למצוא פשרות והבנות במקום לחוקק חוקים מפרידים, גזעניים, ומלבים את המתח הקיים.

חילוניות בישראל/סקר קולנוע

החילוניות בישראל לוקה כבר שנים בקשיחות מחשבתית וקיבעון רעיוני אל מול המסורת היהודית. ישנה התרחקות וסלידה מההקשר הדתי ולכן רוב החילוניים בישראל אינם לומדים או חוקרים את מסורתם. ברוב המקרים ההפך הוא הנכון. חילוניים רבים מפתחים עמדה איתנה של בורות ואדישות אל מול המסורת וההקשרים הדתיים שבתוכה.

האם החברה החילונית בישראל מסוגלת לקיים דיאלוג פורה ומעמיק עם המסורת היהודית? האם היא מסוגלת להתנתק מן החינוך של המוסדות הפוליטיים חברתיים ולייצר לעצמה אורח חיים תרבותי אחר מתוך זהותה היהודי? ישנם אשמות רבות כלפי הממסד הרבני אשר מנכס לעצמו את היהדות ומביא אותה לרוב בפרשנויות סקסיסטיות ומבדלות, מה שגורם לרתיעה ולהתנתקות מהמסורת התרבותית. אולם, אנשי האידיאולוגיה החילונית מקדמים עמדה בה הם מסכימים שלמרות התנהגותו של הממסד הדתי-אורתודוקסי ראוי לגינוי, אין בכך כי החילונים ינטשו את מסורתם ויותרו על המאבק להגדרת יהדותם. הראשונה שהצליחה לשלב בין השניים היא הצינונות, אשר לא נכנעה לזרם האורתודוקסי ופיתחה את היהדות כעולם תוכן שלם. בראשית הצינונות התאפיינה החילוניות היהודית בלהט, במחויבות שאפשרו לה לנהל שיחה מתוך ביטחון ויצירתיות. היא הצליחה ליצור זאת מתוך אידיאולוגיה להבניית מסורת לאומית בשעת הצורך. כיום, הצינונות אינה מצליחה להחזיק את המסורת היהודית כגורם הכרחי בתוכה והיא ננטשה לטובת נרטיבים ומחויבויות אחרות.

עולה השאלה, מדוע רוב רובה של החברה החילונית בישראל עדיין מקדשים טקסים יהודיים? חוגגים חגים במלואם ואפילו מקדשים בשבת? לכל אדם מטבעו יש צורך עמוק ולא תמיד מודע להשתייך לקבוצת הרוב, שכי אין אני בונה לביתי אלא אני שייך לקבוצה גדולה ממני-לאום. בישראל ההקשר בין הלאום לדת הוא ישיר והדוק ולכן גם קבוצות חילוניות משייכות לעצמם מנהגים דתיים פולחניים מבלי תמיד לדעת מדוע ולמה. בהקשרו הפוליטי-לאור הסכסוך הערבי-ישראלי נמצאו היהודים החילוניים בשאלת זהות. קיום המסורות והמצוות הדתיות מהווה מעגל רחב של השתייכות לקבוצת הרוב השולט. הצורך בהבדלה ממי שאיננו יהודי מכריעה יותר מאשר רתיעה מהממסד הדתי-פולחני.

אין אנו, החילוניים להסתמך רק על מקורות אוניברסליים ועל חיים באינרציה. חיה את חיך מתוך מודעות למעשה, מתוך הקשר, מתוך עמדה מפותחת ע"י למידה מעמיקה ופיתוח פרשנות מהדת, מהמסורת היהודית. עלינו לערוך סלקציה, להיעזר בהוגי יהדות, בספרי הפרשנות השונים עם שימת דגש על ערכים ומסרים המדברים אלינו. ככל שנדע להשכיל בזה כך גם נוכל לפתח שיח אמיתי וכנה על זהותנו ומהותנו בעולם הזה.

הבנות הול קייסים/שוואייה ראובן

ה"קייסים" הם הרבנים של הקהילה האתיופית. במשך דורות הובילו את קהילת "ביתא ישראל" באתיופיה והיו מנהיגים בעלי אג'נדה, סמכות דתית ורוחנית.

אך עם הגעתם ארצה מעמדם לא הוכר בקרב הרבנות עקב הספק ביהדותם.

הרבנות התנהגה בצורה פרנואידיה וחשדנית כלפי העולים, וכדי להוריד את הספק שהוטל בדב יהדותם בחרה להשפילם דרך הגיור לחורמא, שכלל טבילה במקווה והקזת דם.

זאת למרות שהרב עובדיה יוסף זצ"ל קבע כי יהודי אתיופיה הם אכן יהודים ואין כל ספק על כך.

יש לציין כי שום עליה שהגיעה ארצה לא עברה מסכת עינויים כפי שקהילת ביתא ישראל חוותה. התנהגותה של הרבנות הייתה בריזנית, נוקשה וחשדנית.

אם להניח את הדברים על השולחן הרבנות לא רצתה "מתחרים" בתחום הדתי, לכן אילצה את העולים להכיר ביהדות האורתודוקסית שלא הכירו מעולם.

יש לזכור כי הפער משמעותי בין יהדות אתיופיה ליהדות האורתודוקסית בכל הקשור להלכות, מנהגים ומסורות, כך שלא ניתן לעשות את השינוי בין לילה.

בשורה התחתונה, מטרת הרבנות הייתה מחיקת כל זכר של יהדות אתיופיה ופסילת תפקידם של הקייסים. הרבנות לא אהבה את ה"כוח" שיש לקייסים בקהילותיהם ושאיפתם הייתה יהדות אורתודוקסית בלבד. למרות הניסיונות של הרבנות להטמיע בעולים את היהדות הנ"ל רבים לא נפלו בפח ודבקו בקייסים, בייחוד קהל המבוגרים.

באפריל 2018 נפלה החלטה תקדימית מטעם הממשלה שתחול הכרה בתפקידו של הקייס, אך לא תהיה לו סמכות דתית, מה שנקרא האירוניה במיטבה. החלטה זו כתובה ומנוסחת היטב על נייר אבל למעשה היא חסרת כל חשיבות מפני שהקייסים עדיין אינם בעלי סמכות דתית. אני תוהה אם המדינה צוחקת על חשבון הקייסים או שמא היא רצינית?... זו התנהגות מתעללת, אם הקייסים ללא סמכות דתית אין טעם להכריז בקול תרועה על הכרה בהם, זה מגוחך.

חלפו למעלה מ-35 מאז הגיעו יהודי אתיופיה ארצה וטרם קיבלו הקייסים את ההכרה והסמכות הראויים. הרבנות מתבצרת בעמדת כוח ואיננה מוכנה לקבל לזרעותיה את הקייסים.

במרצת השנים דבר לא השתנה גורמים ברבנות פועלים בצורה עיקשת שלא לקבל את הקייסים.

אני תוהה כמה עוד אפשר לשאת החוצפה של הרבנות? וכמה עוד יהיה אפשר להתמודד מולה?... כנראה שרק כוחות איתניים יוכלו לעמוד מולה מאחר ואין שינויים בנושא הקייסים כבר תקופה ארוכה. כנראה שההליך עם הקייסים נותר בקיפאון ויקח זמן עד שיפסיר שוב ויעלה לדיון.

הרבנות חייבת להתעשת ולהבין שלא כולם צריכים ל"התיישר" עימה, וזה בסדר להכיר סוגי יהדות אחרים. מעבר לכך, הרבנות צריכה לכבד את החלטות העבר, החלטת הרב עובדיה יוסף באשר ליהודי אתיופיה, ולא למרר את חייהם של הקייסים בתהליך.

חילוניות במדינת ישראל/IS שחיר

האוכלוסייה היהודית במדינת ישראל מהווה 78.5% מכלל האוכלוסייה. אוכלוסייה זו שייכת ללאום היהודי ולדת יהודית. בכל העולם משתמשים בשתי מילים - אחת כדי להגדיר דת והשנייה כדי להגדיר לאום. הלאום של עם מסוים לרוב נקבע לפי השפה ומסמל שייכות לטרטוריה ואזרחות למדינה. לדוגמא: צרפתים, גרמנים, שוודים. בגרמניה אנשים מהדת הנוצרית והמוסלמית כולם בני הלאום הגרמני. גם הלאום הדרוזי הוא המצאה של מדינת ישראל ודבר שלא קיים בכל העולם. מה שכן קיימת, היא הדת הדרוזית אך האזרחים הדרוזים, שייכים ללאום הערבי.

אחוז באוכלוסייה	אזרחות	לאום	דת
78.5%	ישראלית	יהודי	יהודי
14.2%	ישראלית	ערבי	מוסלמי
1.4%	ישראלית	ערבי	נוצרי
1.2%	ישראלית	ערבי\דרוזי	דרוזי
4.7%	ישראלית		אחרים

(טבלה נלמדה בקורס של ד"ר יאיר בוימל - "ידע הסכסוך תשתית לאזרחות ישראלית" - 2018)

אנו משתמשים במילה אחת להגדרת הלאום והדת והדברים הללו לאו דווקא קשורים אחד לשני. עד לפני מאה וחמישים שנה לא היו יהודים בעלי לאום יהודי היו יהודים בעלי לאום - צרפתי, איטלקי... נדמה כי במדינת ישראל הלאום האזרחי הוא לא חשוב והדת היהודית היא החשובה. בתור בחורה יהודייה חילונית אני מרגישה הרבה יותר הזדהות עם היהדות כלאום ולא כדת. הורי חינוכו אותי על אהבת המולדת. היינו מטיילים כמשפחה מצפון ועד דרום ומגלים את הארץ דרך הטבע. הורי אהבנים להיות ישראלים והם מרגישים שייכות למדינה לפולקלור ולהיסטוריה. לשיריה ולנופיה. אך, אנחנו לא מסורתיים בכל מה שנוגע לענייני הדת. חוגגים באופן מצומצם את חלק מחגי ישראל ולא צמים בצומות. כילדה הרגשתי המון ביקורת מקבוצת השווים על עצם העובדה שאני לא מקיימת את כללי היהדות למרות שגדלתי בחברה חילונית. רוב חבריי היו בני משפחות חילוניות מסורתיות. הרגשתי בוש על כך שאני לא צמה ביום כיפור לדוגמא. **עצם זה שילדים חילוניים מרגישים בוש על כך שהם לא מקיימים את ערכי הדת מראה על בעיה. האם באמת החברה היהודית מקבלת את כולם כשווים? האם אין כפייה דתית בבתי הספר ובגנים?**

אני מרגישה שבמערכת החינוך בישראל קיימת שטיפת מוח לגבי נושאים מסוימים הקשורים לדת. שיעורי התנ"ך בבתי הספר לא מעודדים חשיבה ביקורתית אלא מעודדים שינון בעל פה של פסוקים ללא שום תהיות או הסתגויות לגבי התנהגותו של האל. המורות מכתיבות לתלמידים מבנה של תשובה וכך הם עונים. השאלות בבחינות הן שאלות שמראות כמה התלמיד שינון ולא כמה הוא באמת מבין.

בגני הילדים, יש טקסים כמו הדלקת נרות ובחירת אמא ואבא של שבת. אני כן חושבת שזה מקסים שבגנים חוגגים את החגים דרך שירים, סיפורים והמחזות אבל אני לא חושבת שכל משפחה חילונית הייתה רוצה שהילד או הילדה שלה ידליק נר בשיש. אני מסכימה שצריך לחגוג חגים בבית הספר ובגנים זה גם פעילות חברתית מגבשת אבל על טקסים דתיים מעבר לצינון החגים היהודים יש לשאול את ההורים. מערכת החינוך קובעת אוטומטית שאם אנחנו שייכים ללאום היהודי אנו מקיימים את כל מצוות הדת היהודית ודבר זה שגוי.

אנו צריכים לעודד את תלמידינו לא להיות שיפוטיים כלפי האחר ולקבל את מי גם את מי שחילוני וגם את מי שמסורתי. שמירת צום הוא מנהג קולקטיבי אך גם אישי ופרטי וכל משפחה זכאית לקבל את החלטותיה לגבי חינוך בניה ובנותיה.

דת ולאומיות בישראל/מה שני

שיח הזהות היהודי, דת ולאומיות ומה שביניהם, הוא שיח טעון מראשיתה של העת החדשה כאשר הצימוד בין השייכות הקבוצתית, המשפחתית, להזדהות עם דת ישראל נחלש. בעוד שלאורך דורות רבים אדם שלא נולד למשפחה יהודית לא נחשב ליהודי (נאלא אם כן עבר תהליך המרה מאסיבי) ויהודי מלידה שחדל להיות מחויב לתורה ומצוות יצא מכלל ישראל, הרי עם עלייתן של תופעות תרבותיות כחילון ו"נאורות" ותופעות חברתיות כלאומיות נפתח בפני היהודים ספקטרום רחב של אפשרויות להגדרת זהותו.

בקצה האחד מצוי היהודי האורתודוקסי ששומר על הצימוד בין שייכות לקבוצת-עם לבין קבלת עול מלכות שמים. בקצה השני מצויות שתי אפשרויות חדשות. האחת מבקשת להגדיר את היהודיות כשייכות לעדה דתית בלבד – "יהדות היא דת". השנייה מבקשת להגדיר יהדות או יהודיות (Jewishness) כשייכות לקבוצת-עם, זאת אומרת ללאום. להגדרתה "יהודיות היא לאומיות" והיהדות היא תרבות לאומית שראשיתה אמנם בתרבות דתית מובהקת, אולם היא כבר הרחיבה את אופקיה.

התנועה הציונית עלתה מתוך תופעת הלאומיות האירופאית ובהתאם לאפשרות האחרונה הנ"ל טענה בהכללה גסה שהיהודים הם קבוצת-עם ונדרשת להם מדינת בית. היהדות האורתודוקסית התנגדה נחרצות מראשית הצינונות להקמתה של מדינת לאום, שאמורה להיות ליברלית ודמוקרטית. יש להמתין להקמתה של מדינת הלכה כמובטח. אלו שתפסו את היהדות כדת התנגדו לצינונות כי לדעתם היא מחזירה אותם אחורה. הם רוצים להיות בני הלאום האירופאי או האמריקאי.

תפיסת היהדות כדת ולא כקבוצת-עם עברה עם השיח הליברלי או האורתודוקסי גם לשיח הישראלי, אולם הגדרה זו משמיטה את הקרקע מעצם הליגיטימציה לקיומה של מדינת ישראל כמדינת העם היהודי. אם היהדות היא דת ולא לאומיות אזי אין מקום למדינת דת בקרב משפחת האומות הדמוקרטיות. לא מקרה הוא שפוסט-ציונים מצד אחד ופולשתינאים מצד שני ששים לשלול את הלאומיות היהודית.

מדינת ישראל קרויה מלכתחילה "מדינת היהודים" ולא מדינת היהדות וכהגדרתה כמדינת בית של העם היהודי היא אמורה להיות ביתם הלאומי של כל היהודים באשר הם. לא מידת הדתיות היא הקובעת אלא השייכות לעם היהודי. בהתאם נקבע גם חוק השבות שמאפשר לכל יהודי, ומשפחתו הגרעינית עד שני דורות אחריו לבוא לישראל ולהתקבל בה כאזרח באופן מלא.

הלאומיות היא מושג פתוח ופלורליסטי במהותו. צרפתי יכול להיות גם נוצרי קתולי, גם פרוטסטנטי, גם יהודי וגם מוסלמי או חסר דת לגמרי. אם הוא מדבר צרפתית, אוכל צפרדעים ושר שנסונים של ג'אק ברל אז הוא צרפתי. לכאורה גם הלאומיות היהודית הייתה צריכה להיות כזו, אולם כאן מסתבכת הגדרת היהודיות, במיוחד כאשר היא ניתנת בידי של ממסד אורתודוקסי שאינו מקבל כל פלורליזם בהגדרת הדת היהודית.

מתערבבים ביישום החוק שני הגיונות שלא מתיישבים זה עם זה, ההגיון הלאומי וההגיון הדתי. ההגיון הדתי שנמסר בידי רבנים חרדים (נאוטר-א-אורתודוקסים) מתייחס בעיונות לכל מי שאינו שומר מצוות "כהלכתן" המחמירה או למי שלשיטתם אין לו את הסבתא הנכונה ולכן הוא מוגדר כלא יהודי. ההגיון הלאומי מתייחס קודם כל למאפייניו האתניים של האדם ולא למוצאו המשפחתי.

שני אתגרים דוחקים עומדים בפני החברה הישראלית. האחת, הפרדת הדת מהמדינה כך שהלאומיות תזכה להעדפה ברורה על פני ההגדרות הדתיות - כך זה בכל מדינות הלאום הדמוקרטיות בעולם. השנייה, הוא צמצומו של חוק השבות, כי קשה מאד יהיה לגזור את הבית הישראלי מפני טענות לשייכות לקבוצת-העם היהודי מכל קצווי תבל. אם יטענו מיליונים בארץ כלשהי שהם צאצאי "עשרת השבטים" לא ניתן יהיה להפריך את טענתם. מדינת ישראל, אחת המדינות הצפופות ביותר בעולם, לא תוכל להתמודד עם אתגר מעין זה.

אבל, ככל שיוחמרו התנאים לכניסה לישראל, אם כפליטים ואם כגאולי עם ישראל, משנכנסו לחיי קבע במדינת ישראל יש לקלוט אותם קליטה מלאה ללאומיות היהודית המודרנית, "הישראליות", בלא גנאי ובלא הדרה, ללא דרישה להמרה דתית, ללא בדיקות גנטיות או משפחתיות, ומתוך כבוד אנושי מלא.

